

Dlaczego honorowy dawca osocza nie ma już prawa do dwudniowego zwolnienia z pracy

Nasz pracownik przez dwa dni był nieobecny w pracy, przy czym jego zdaniem jest to absencja usprawiedliwiona, bo związana z honorowym oddaniem osocza. Na potwierdzenie tego przyniósł zaświadczenie z regionalnej stacji krwiodawstwa. Czy honorowym dawcom składników krwi przysługują dwa dni wolnego, za które powinni otrzymać wynagrodzenie?

Kajetan Bartosiak
partner, radca prawny
BKX Baran Książek Bigaj

By odpowiedzieć na to pytanie, warto się cofnąć w czasie. Otóż przed pandemią honorowym dawcom krwi zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o publicznej służbie krwi przysługowało zwolnienie od pracy w dniu, w którym oddali krew, i na czas okresowego badania lekarskiego dawców krwi na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Jednak w trakcie epidemii jednym z pomysłów na walkę z COVID-19 było posługiwanie się osoczem ozdrowieńców. Ustawodawca postanowił wprowadzić zmiany w przepisach. Mianowicie na podstawie ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw doszło do nowelizacji ustawy o publicznej służbie krwi. I tak art. 9 ust. 1 pkt 1 tego aktu otrzymał brzmienie „Zasłużonemu honorowemu dawcy krwi i honorowemu dawcy krwi przysługuje zwolnienie od pracy oraz zwolnienie od wykonywania czynności służbowych w dniu, w którym oddaje krew, i na czas okresowego badania lekarskiego dawców krwi na

zasadach określonych w odrębnych przepisach”. Jednocześnie ustawodawca dodał art. 9a, gdzie w ust. 1 pkt 1 wskazał, że „W przypadku ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii honorowemu dawcy krwi, który oddał krew lub jej składniki, w tym osocze po chorobie COVID-19, przysługują uprawnienia, o których mowa w art. 9, z tym że wymiar zwolnienia od pracy oraz zwolnienia od wykonywania czynności służbowych przysługuje w dniu, w którym oddał krew lub jej składniki, oraz w dniu następnym”. Przepis ten więc jednoznacznie przesądził o tym, że zarówno oddanie krwi, jak i oddanie samych składników krwi skutkują powstaniem uprawnienia do dwóch dni wolnego, za które honorowy dawca otrzymuje wynagrodzenie. Powyższe zmieniło się jednak od 20 kwietnia 2023 r., kiedy w życie weszła ustawa o Krajowej Sieci Onkologicznej. Znowelizowała ona tę samą ustawę o publicznej służbie krwi w ten sposób, że usunęło z niej art. 9a ust. 1 pkt 1 oraz uzupełniło art. 9 ust. 1 pkt 1. W rezultacie ten przepis obecnie brzmi: „Zasłużonemu honorowemu dawcy krwi i honorowemu dawcy krwi przysługuje zwolnienie od pracy oraz zwolnienie od wykonywania czynności służbowych w dniu, w którym oddaje krew, oraz w dniu następnym, a także na czas okresowego badania lekarskiego dawców krwi zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 298² ustawy z dnia

26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (...)”. Tym samym pracownik, który honorowo odda krew, nadal może korzystać z dwudniowego zwolnienia, za które, zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy i par. 16 ust. w związku z par. 9 rozporządzenia w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy, przysługuje mu wynagrodzenie.

Co istotne, zgodnie z ww. ustawą przez krew należy rozumieć krew pełną przygotowaną z przeznaczeniem do celów określonych w ustawie¹, zaś dawcą jest osoba, „która oddała krew lub jej składniki do celów innych niż badania diagnostyczne”. Ustawa przewiduje również odrębną definicję dla „składników krwi” – są to „frakcje krwi o właściwościach leczniczych uzyskiwane różnymi metodami, w szczególności: krwinki czerwone, krwinki białe, krwinki płytkowe, osocze, krioprecypitat”. Należy dodać, że ustawa o publicznej służbie krwi jeszcze w wielu miejscach odnosi się zarówno do samej „krewi” oraz „krewi lub jej składników”, jak też do „krewi i jej składników”, co oznacza, że na gruncie ustawy „krew” i „składniki krwi” nie są utożsamiane przez ustawodawcę. Co więcej, art. 8 tej ustawy wprowadza – wyłącznie na potrzeby odznaki „Zasłużonemu Honorowemu Dawcy Krewi” – przelicznik wskazujący, jaka ilość innych składników równa się 1 i krewi.

Co do pytania czytelnika – otóż jeżeli pracownik oddaje same składniki krwi (bez dawstwa pełnej krwi), to w obecnym stanie prawnym nie przysługuje mu zwolnienie od pracy – nawet na czas pobrania tych składników. I choć regionalne centra krwiodawstwa wydają zaświadczenia, że dana osoba oddała składniki krwi, to także zaświadczenie nie może stanowić podstawy do udzielenia płatnego zwolnienia. Zaświadczenie powinno jednoznacznie wskazywać, czego dotyczył dany przypadek dawstwa.

Reasumując, zgodnie z ustawą o publicznej służbie krwi zwolnienie płatne przysługuje pracownikowi tylko w przypadku oddania krwi oraz krwi i jej składników, przy czym pracownik powinien wykazać te okoliczności zaświadczeniem wydanym przez regionalne centrum, wojewskoe centrum lub Centrum MSWiA.

Zaświadczenie wystawione honorowemu dawcy powinno konkretnie określać, co zostało oddane (krew, krew i jej składniki czy też składniki krwi), gdyż tylko dwie pierwsze opcje upoważniają pracownika do skorzystania z dwudniowego zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

Podstawa prawna

- ustawa z 22 sierpnia 1997 o publicznej służbie krwi (t.j. Dz.U. z 2003 r. poz. 318; 05.01.2011 poz. 650)
- ustawa z 31 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 159)
- ustawa z 9 marca 2003 r. o Krajowej Sieci Onkologicznej (Dz.U. z 2003 r. poz. 690)
- rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej z 15 maja 1995 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (t.j. Dz.U. z 2004 r. poz. 1832)